

МЕХАΝІЗАТАР САУТАСА «БЯГОМЛЬСКІ» ПЕТР ШЫЛА.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

ЯК СТАЦЬ РАБОЧЫМ

МАЛАДЫ савецкі чалавек, які рыхтуецца ўступіць у працоўнае жыццё, ставіць перад сабой пытанне: куды пайсці вучыцца? Перад ім адкрыта многа дарог. Вышэйшую адукацыю даюць універсітэты і інстытуты, сярэдняю — тэхнікумы. Прафесію рабочага або сельскага механізатара ён можа атрымаць у прафесіяльна-тэхнічным вучылішчы. Як жа вядзецца падрыхтоўка рабочых кадраў у такіх вучылішчах? На гэты і іншыя пытанні нашаму карэспандэнту адказаў намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па прафесіяльна-тэхнічнай адукацыі **Акім ЯКУБЕНКА**.

— Чытачы «Голасу Радзімы», — сказаў Акім Трафімавіч, — жывуць у капіталістычных краінах. Ім вядома, што там атрымаць рабочую спецыяльнасць не заўсёды проста: трэба плаціць за жыллё, вучобу, няма цвёрдай упэўненасці, што адразу знойдзеш работу. Інакш кажучы, там на рабочым адбіваюцца законы прыватнага прадпрыемства. У нас падрыхтоўку кваліфікаваных рабочых цалкам бярэ на сябе Дзяржава. Таму ў Савецкай краіне маладому чалавеку атрымаць прафесію — справа не складаная.

У Беларусі 145 прафесіяльна-тэхнічных вучылішчаў, дзе Рыхтуюцца рабочыя 235 пра-

фесій і спецыяльнасцей. Выбар вялікі. І месц многа — сёлета на вучобу будзе прынята 54 тысячы чалавек. Прычым, у рэспубліцы ўжо ёсць дванаццаць, а сёлета адкрыецца яшчэ дзевяць такіх вучылішчаў, дзе васьмікласнікі разам з прафесіяй атрымаюць сярэдняю адукацыю. У далейшым колькасць іх будзе павялічвацца.

— Ці існуюць якія цяжкасці пры паступленні на вучобу? — Ніякіх. Патрэбны толькі жаданне і, вядома, васьмігадовая або сярэдняя адукацыя. Неабходна ўсё ж адзначыць, што пры прыёме ў некаторыя вучылішчы, як напрыклад, васьмае Мінскае, пятнаццаці Бабруйскае, Брэсцкае, што рыхтуе майстроў па рамонту радыё і тэлеапаратуры, Малаарыцкае сельскае, прыходзіцца аб'яўляць конкурс. Бялікі наплыў у гэтыя і іншыя вучылішчы тлумачыцца і папулярнасцю спецыяльнасцей, і аўтарытэтам саміх вучылішчаў.

— Чым забяспечваюцца навучэнцы?

— Дзяржава бярэ іх на поўнае забеспячэнне. Навучанне, харчаванне і жыллё бясплатнае. Выдаецца будзённая і святочная вопратка. Дарэчы, нядаўна была зменена ўніформа ў адпаведнасці з сучаснай модай. З першага студзеня будучага года палепшыцца рацыён харчавання. Выхаванцам выплачваецца стыпендыя на асабістыя расходы. Словам, у тых, хто знаходзіцца ў нашых вучылішчах, галоўны клопат — вучо-

ба, веды. А для гэтага створаны ўсе ўмовы — добрыя класныя памяшканні, кабінеты, лабараторыі, наглядныя дэпаможнікі, літаратура, майстэрні для практычных заняткаў.

Акрамя прафесіяльнай вучобы вядзецца і эстэтычнае, культурнае выхаванне юнакоў і дзяўчат. Заняткі і выступленні гуртоў мастацкай самадзейнасці, злёты і фестывалі, спартыўныя мерапрыемствы, турыстычныя паходы — усё гэта праводзіцца строга па плану. У нас ёсць рэспубліканскі дом культуры прафтэхнавування, дом спорту. Самадзейныя і спартыўныя калектывы гэтых дамоў заўсёды карыстаюцца вялікім поспехам у насельніцтва. Дзейнічае таксама многа гуртоў тэхнічнай творчасці, дзе юныя ўмельцы вучацца думаць, канструяваць, авалодваць тайнамі тэхнічнай творчасці. Іх работы дэманстраваліся на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі ў Маскве, дзе атрымалі залатыя, сярэбраныя і бронзавыя медалі, а таксама на сусветных выстаўках у Бруселі, Манрэалі, цяпер — на ЭКСПО-70 у Асака. Так што жыццё выхаванцаў — багатае па зместу, вясёлае, цікавае.

— Скажыце, Акім Трафімавіч, некалькі слоў аб сельскіх прафесіяльна-тэхнічных вучылішчах.

— Усё, што мы гаварылі, цалкам адносіцца і да іх. Варта дадаць, што такіх вучылішчаў у рэспубліцы 43 і займаецца ў іх сёлета 19,5 тысячы чалавек. Гэта будучыя ме-

ханізатары — экскаватаршчыкі, трактарысты, слесары, меліяратары, электрыкі, машыністы, наогул, людзі вусемнаццаці патрэбных для сяла спецыяльнасцей. Выпускнікі сельскіх вучылішчаў складаюць самы перадавы, тэхнічна адукаваны слой калгаснага і саўгаснага сялянства. Наша сістэма прафтэхнавування забяспечвае амаль 70 працэнтаў механізатарскіх кадраў для сельскай гаспадаркі.

— А якая ўдзельная вага выпускнікоў вучылішчаў у агульным папаўненні маладымі рабочымі заводаў і будоўляў рэспублікі?

— Працэнтаў 45—50, чаго, вядома, мала, таму што полыт на рабочую сілу ва ўсіх галінах прамысловасці вялікі. Некаторыя заводы папаўняюцца амаль цалкам за кошт вучылішчаў, іншыя абучаюць частку рабочых на месцы. Аднак самыя кваліфікаваныя рабочыя — тыя, што закончылі прафтэхнавуванне.

— Як адбываюцца першыя крокі выпускнікоў на рабоце і якімі правамі і льготамі яны карыстаюцца?

— Пасля вучобы кожны атрымлівае водпуск. Кожнаму гарантуецца работа па спецыяльнасці і па атрыманаму ў вучылішчы разраду. Аднак навічку не заўсёды лёгка даецца пачатак самастойнай працы. Таму, прыйшоўшы на завод ці ў будоўнічае ўпраўленне, на працягу першых трох месяцаў ён атрымлівае поўную норму зароботнай платы нават

у тым выпадку, калі выконвае вытворчую норму на 50 працэнтаў, а наступныя тры месяцы — поўную зарплату за 75 працэнтаў вытворчай нормы. Усе забяспечваюцца інтэрнатамі. Час навучання залічваецца ў працоўны стаж.

На тым прадпрыемстве, куды накіравалі выпускніка, ён павінен працаваць 2—3 гады. Аднак той, хто хоча паступіць у інстытут, можа зрабіць гэта адразу, не праходзячы стажу абавязковай работы. На вяртанні і завочныя аддзяленні выдатнікі прымаюцца без конкурсу. Іх таксама накіроўваюць вучыцца ў індустрыяльна-педагагічныя тэхнікумы ў Мінску, Пінску, і Віцебску.

Нарэшце я спытаў у Акіма Трафімавіча, якія з вядомых людзей у горадзе і ў вёсцы з'яўляюцца выхаванцамі прафтэхвучылішчаў. Ён адказаў:

— Героі Сацыялістычнай працы Кукаловіч, Белічонак, Рудэнка, Сярэдзіч. Былы міністр будоўніцтва рэспублікі Жыжаль. Двойчы Герой Савецкага Саюза Галавачоў. Дырэктары, галоўныя інжынеры заводаў, канструктары...

— А як вы, Акім Трафімавіч, пачыналі свой працоўны шлях? — спытаў я.

— З прафесіяльна-тэхнічнага вучылішча. Былы слесар-інструментальшчык.

Пасля гэтага адказу я магу дадаць за свайго субсядніка, што з прафесіяльна-тэхнічных вучылішчаў выходзяць таксама і дзяржаўныя дзеячы.

МІЖНАРОДНЫ ІНВЕСТЫЦЫЙНЫ БАНК

У Маскве 10 ліпеня 1970 года ў адпаведнасці з даручэннем XXIV сесіі СЭУ адбылося падпісанне пагаднення аб утварэнні Міжнароднага інвестыцыйнага банка.

Пагадненне падпісалі прадстаўнікі Народнай Рэспублікі Балгарыі, Венгерскай Народнай Рэспублікі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Мангольскай Народнай Рэспублікі, Польскай Народнай Рэспублікі, Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі па ўпаўнаважанню ўрадаў сваіх краін. Гэтыя краіны з'яўляюцца заснавальнікамі Міжнароднага інвестыцыйнага банка.

Устаўны капітал банка вызначаецца ў размеры аднаго мільярда пераводных рублёў.

Банк ствараецца з мэтай большай канцэнтрацыі рэсурсаў для капітальнага будаўніцтва і ўзгодненасці ў іх выкарыстанні шляхам прадстаўлення доўгатэрміновых і сярэнетэрміновых крэдытаў, у першую чаргу, на ажыццяўленне мерапрыемстваў, звязаных з міжнародным сацыялістычным падзелам працы, спецыялізацыяй і каапераваннем вытворчасці, затратамі на расшырэнне сыравіннай і паліўнай базы ў сумесных інтэрэсах, з будаўніцтвам аб'ектаў у іншых галінах эканомікі, якія маюць узаемную цікавасць для развіцця эканомікі краін — членаў банка, а таксама на будаўніцтва аб'ектаў для развіцця нацыянальных эканомік і іншых мэты, якія ўстанаўліваюцца саветам банка.

Любая краіна, якая жадае ўступіць у члены банка, можа падаць аб гэтым у савет банка афіцыйную заяву з указаннем, што яна падзяляе мэты і прынцыпы дзейнасці банка і прымае на сябе абавязальствы, якія вынікаюць з пагаднення і статута банка.

Месцазнаходжанне банка — горад Масква.

Сакратар Савета Эканамічнай Узаемадапамогі Н. Фадзееў павіншаваў паўнамоцных прадстаўнікоў краін — заснавальнікаў Міжнароднага інвестыцыйнага банка з тым, што стварэнне гэтага банка з'яўляецца адным з першых буйных мерапрыемстваў па рэалізацыі рашэнняў XXIII (спецыяльнай) сесіі Савета па развіццю сацыялістычнай эканамічнай інтэграцыі краін сацыялістычнай сроднаеўрапейскай групы.

ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ

АБ СКЛІКАННІ ХХІV З'ЕЗДУ КПСС

13 ліпеня адбыўся Пленум ЦК КПСС, які прыняў пастанову аб скліканні ХХІV з'езду КПСС у сакавіку 1971 года.

Зацверджаны наступны парадак дня з'езду:

1) Справаздачны даклад Цэнтральнага Камітэта КПСС. Докладчык Генеральны сакратар ЦК КПСС БРЭЖНЕЎ Л. І.

2) Справаздачны даклад Цэнтральнай рэвізійнай камісіі КПСС. Докладчык старшыня Рэвізійнай камісіі СІЗОВ Г. Ф.

3) Дырэктывы ХХІV з'езду КПСС па пяцігадоваму плану развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1971—1975 гады. Докладчык Старшыня Савета Міністраў СССР КАСЫГІН А. М.

4) Выбары цэнтральных органаў партыі.

ГОРАД РАСЦЕ У ВЫШЫНЮ

Будаўніцтва першага 12-павярховага жылога дома пачалося ў новым мікрараёне на ўсходняй ускраіне Брэста. Па перспектыўнаму плану тут будуць узведзены 25 шматпавярховых будынкаў, комплекс магазінаў і прадпрыемстваў бытавога абслугоўвання, дзіцячыя ўстановы.

Сёлета ў Брэсце намерана пачаць звыш 50 тысяч квадратных метраў жылля — на 10 тысяч квадратных метраў больш, чым у мінулым годзе. Горад над Бугам расце ўвышыню. Прыгожыя высотныя будынкі з'явіліся на набярэжнай Мухаўца. Берагі ракі адзяваюць у бетон.

Новы мікрараён расце на паўночнай ускраіне, дзе ўзведзены рад прадпрыемстваў лёгкай і электратэхнічнай прамысловасці.

Шырокі размах атрымала культурна-бытавое будаўніцтва. Узводзяцца дзве буйныя гасцініцы на

700—750 месц. На вуліцы імя Наганавы і бульвары імя Гогалі растуць будынкі школы са спартыўнай залай і плавальным басейнам, музычнае вучылішча.

ПОСПЕХ БЕЛАРУСКІХ ВЫДАННЯЎ

Усесаюзныя кніжны кірмаш закончыўся ў Нова-сібірску. На ім дэманстравалі сваю прадукцыю і беларускія выдавецтвы. Яны прадстаўлялі больш як дзвесце разнастайных тамоў мастацкай, палітычнай і тэхнічнай літаратуры. Арганізацыйны камітэт кірмашу высока ацаніў тэматыку і мастацкае афармленне беларускіх экспанатаў.

На кірмашы было заключана нямала дагавораў з кнігагандлёвымі арганізацыямі амаль усіх саюзных рэспублік. Яны заклілі прадукцыю беларускіх выдавецтваў без малого на чвэрць мільёна рублёў. У сваю чаргу прадстаўнікі нашай рэспублікі дамовіліся аб набыцці новых кніг, выдадзеных у Расійскай Федэрацыі, рэспубліках Сярэдняй Азіі, Закаўказзя і Прыбалтыкі. Першыя кантэйнеры з гэтымі навінкамі паступяць у мінскія магазіны ў бліжэйшы час.

ІМЕМ ЛЕНІНА

Муніцыпалітэт чылійскага горада Ла-Серэны прыняў рашэнне назваць адну са сваіх вуліц імем Уладзіміра Ільіча Леніна. Рашэнне прынята ў гонар 100-годдзя з дня нараджэння праўдара сусветнага пралетарыяту, святкаванне якога шырока праводзілася ў гэтым горадзе.

СЕМІНАР АРХІТЭКТАРАЎ У МІНСКУ

Архітэктары Ленінграда, Новасібірска, Кіева, Душанбе, Чэлябінска, Алма-Аты і іншых гарадоў

краіны сабраліся ў сталіцы Беларусі на ўсесаюзны семінар «Прамысловая архітэктура», скліканы праўленнем Саюза архітэктараў СССР.

Лекцыі на семінары чаргаваліся з экскурсіямі. Беларускія архітэктары паказалі сваім гасцям прамысловыя аб'екты Мінска і Брэста. Яны пабывалі ў Хатыні, азнаёміліся з праектам мемарыяла «Брэсцкая крэпасць-герой».

Удзельнікі семінара сустрэліся з работнікамі Дзяржбуда БССР, вядучымі архітэктарамі Мінска.

ПАВЕТРАНАЯ ТРАСА МАСКВА — ЛІМА

Савецкі самалёт АН-12, які пракаў адну з самых працяглых у свеце паветраных трас Масква — Ліма, прыбыў у перуанскую сталіцу. Ён даставіў групу спецыялістаў Аэрафлоту, а таксама першую партыю грузаў для жыхароў, якія пацярпелі ад нядаўняга разбуральнага землетрасення.

Першы савецкі самалёт, які зрабіў пасадку на тэрыторыі Рэспублікі Перу, быў гасцінна сустрэты жыхарамі сталіцы. Перуанскі народ выказвае глыбокую падзяку ўраду СССР і ўсяму савецкаму народу за аказанне братняй дапамогі.

ПТУШКАФАБРЫКА ПАД ОРШАЙ

За апошнія гады пад Оршай, паблізу вёскі Бабінічы, выраб прасторных птушыных гарадоў з інкубатарам, батарэйнымі цэхаў і іншымі збудаваннямі.

Дзяржаўная камісія падпісала акт аб прыёме ў эксплуатацыю першай чаргі птушкафабрыкі, разлічанай на 50 тысяч кур'ясушак. У будучым годзе прадпрыемства выйдзе на практычную адзнаку — 200 тысяч кур'ясушак.

ВЫШЭІШАЯ УЗНАГАРОДА ААР

Прэзідэнт Аб'яднанай Арабскай Рэспублікі Гамаль Абдэль Насэр, улічваючы вялікае значэнне касмічнага палёту карабля «Саюз-9» для развіцця навукі, асваення Сусвету на карысць усяго чалавечтва, узнагародзіў двойчы Героя Савецкага Саюза за лётчыка-касманаўта генерал-маёра авіяцыі А. Нікалаева і Героя Савецкага Саюза лётчыка-касманаўта В. Севасцянава вышэйшай узнагародай Аб'яднанай Арабскай Рэспублікі — ордэнам «Каралі Ніла».

Семнаццаць год кіруе комплекснай пал'ваводчай брыгадай у калгасе «Дружба народаў» Пінскага раёна Сяргей СТРАЛЕЦ. Яго брыгада — лепшая ў калгасе.

Сёлета на патрэбы меліярацыі Палесся асігнавана 66 мільёнаў рублёў. К канцу года павінны быць асушаны і здадзены ў эксплуатацыю 59 тысяч гектараў забалочаных зямель. Адначасова будуецца завод, палігон на вытворчасці жалезабетонных канструкцый, ствараецца магутная індустрыяльная база — аснова для вялікага наступлення на балоты.

На ЗДЫМКУ: будаўніцтва дамбы, якая адгародзіць ад заталення водамі Прыпяці асушаныя землі на аб'екце «Хвацкая».

Фота І. ЗМІТРОВІЧА.

ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ ♦ ПАДЗЕІ ♦ ЛЮДЗІ ♦ ФАКТЫ

ЗДОРОВЬЕ СЕЛЬСКОГО ТРУЖЕНИКА

*

В Советском Союзе начала действовать единая система социального страхования членов сельскохозяйственных артелей, которая осуществляется профсоюзам.

Корреспондент АПН Валентин Жаров обратился к секретарю ВЦСПС Степану Шалаеву с просьбой разъяснить социальную и практическую стороны новой системы.

*

— Какие обстоятельства позволили осуществить в СССР такую важную для сельского хозяйства социальную реформу?

— Введение единой системы социального страхования

колхозников — крупнейший акт последних лет, который предоставил крестьянам множество дополнительных льгот. Его осуществление стало возможным потому, что в СССР окрепла экономика

коллективных хозяйств и непрерывно растет благосостояние сельских работников. Для них была введена гарантированная оплата труда на уровне тех же тарифных ставок, какие предусмотрены для государственных сельскохозяйственных предприятий (совхозов), установлено твердое пенсионное обеспечение. Механизаторы, агрономы, зоотехники, инженеры, председатели артелей и другие специалисты колхозов и ранее пользовались всеми видами обеспечения по социальному страхованию за счет государства. Колхозники наравне с работниками предприятий получали пособие за время беременности и родов.

И вот теперь, на основе решения третьего Всесоюзного съезда колхозников, который состоялся в ноябре прошлого года, единая система социального страхования установлена для всех без исключения колхозников. Если

раньше сумма выплат, например по болезни, определялась каждым колхозом в зависимости от его материальных возможностей, то сейчас установлены единые высокие нормы обеспечения пособиями. Иными словами, отныне забота об условиях труда и отдыхе всех советских крестьян не зависит от того, позволила ли погода собрать большой урожай или скудный, работает ли человек в богатой артели или в артели с более скромными доходами. Эта забота теперь осуществляется с твердой гарантией на будущее, из единого источника — из централизованного союзного фонда социального страхования колхозников. Распределяют эти средства профсоюзы. Благами единой системы социального страхования пользуются более пятнадцати миллионов работников села. И плюс к этому — их семьи.

— Какими же конкретно

льготами пользуются теперь колхозники по социальному страхованию?

— Им выдаются пособия при временной нетрудоспособности, на рождение и кормление ребенка, на погребение умершего члена семьи, выделяются средства для поездки в санатории и дома отдыха, а также для того, чтобы дети крестьян могли провести летние каникулы в пионерских лагерях.

— Понятие «временная нетрудоспособность», видимо, многозначно?

— Конечно, оно означает не только вынужденное отсутствие на работе из-за болезни или в результате травмы. Пособие выплачивается и при уходе за больным родственником, и при продолжении лечения в санатории, если колхознику для этого недостаточен его отпуск, и при необходимости сделать протез.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

У сакавіку 1968 года, калі адзначалася 100-годдзе з дня нараджэння А. М. Горкага, у нашым друку з'явілася паведамленне аб дружбе і перапісцы пісьменніка з юным карэспандэнтам з Беларусі Хведарам Трапашкам. Мяне вадзікавілі падрабязнасці гэтай незвычайнай дружбы.

І вось я ў вёсцы Матарова. Сустрэкаюся са Сцяпанам Бардзіянам, сябрам Хведара, з сястрой Хведара — Верай Калашніковай, з яе мужам, аднапалчанінам Хведара Георгіем Калашніковым. Наведваю гісторыка-краязнаўчы музей Матароўскай сярэдняй школы, яшчэ раз перачытваю пісьмы Горкага, гутару са старшынёй калгаса «Краіна Саветаў» Мікалаем Андрэевым, сакратаром партыйнай арганізацыі Анатолям Трапашкам.

— Хведар быў незвычайным чалавекам, — гавораць мне, — Вельмі любіў кнігі. Праз іх пазнаёміўся з Максімам Горкім.

Слухаю расказы старажытлаў, а перад вачыма паўстаюць малючкі мінулага вёскі.

Да рэвалюцыі ў Матарове сяляне жылі гэтак жа бедна, як і ўсюды на Беларусі. Дастаткова сказаць, што 29 аднавяскоўцаў вымушаны былі эміграваць у Амерыку.

У 1929 годзе некалькі вясковых беднякоў ствараюць калгас. Дзяржава дае трактар, касілі. Потым яшчэ набываюць тэхніку. Асушаюць балоты. Аб жывіці роднага калгаса Максіму Горкаму піша Хведар Трапашка. Пісьменнік адказвае:

«З вялікай радасцю прачытаў у лісце Вашым аб росце калгаса. Вялікая гэта справа задумана, таварыш, вызваліць яна людзей ад катаржнай работы, дасць ім час павучыцца, паразумнець. Цікавата, вядома, у пачатку, але ж усякую справу цяжка пачынаць».

А хутка пераможам першыя цяжкасці, хутка лягчэй стане.

Моцна цісну руку. Прывітанне перадайце калгаснікам!

М. Горкі.

19.12.1930 года».

Пісьмы Горкага захоўваюцца ў мясцовым краязнаўчым музеі. Пісьмы ж Хведара Трапашкі прыйшлося шукаць. Дапамаглі супрацоўнікі Акадэміі навук СССР. У Інстытуце сусветнай літаратуры імя А. М. Горкага захавалася некалькі пісьмаў Х. Трапашкі.

«Пішу Вам, Максімавіч, — пачынаецца адно з яго пісьмаў, — аб нашых вялікіх дасягненнях у калгасным будаўніцтве. У 1929 годзе ў нашай вёсцы арганізаваўся калгас «Краіна Саветаў». Са 150 гаспадарак вёскі ў калгас уступіла 130, але вясной

1930 года ў сувязі з артыкулам тав. Сталіна «Галавакружэнне ад поспехаў» быў масавы адліў. Але ў калгасе засталася штосяці каля 20 гаспадарак. Вясной была адведзена зямля і новая сацыялістычная гаспадарка ўзялася за будаўніцтва».

Да сацыялістычнай гаспадаркі прыдзелена кулацкая зямля, а таксама сабраны азімы ўраджай. Цяпер работа ідзе вельмі добра. Сяляне навакольных вёсак на калгас глядзяць не скрозь пальцы, а наадварот, калгасу дапамагаюць ва ўборцы ўраджаю, а таксама адвозіць хлеб і бульбу на нарыхтоўчыя пункты і пралетарыям г. Масквы, Ленінграда, Данбаса. Я таксама з'яўляюся будаўніком новай сацыялістычнай гаспадаркі — калгаснікам».

Дарагі дзядзька Максімавіч, прашу Вас, прыйшліце мне Ваш твор ці можа якую кніжку, якая б дапамагала мне ў літаратурнай рабоце.

Жадаю Вам здароўя і далейшых літаратурна-мастацкіх багатаў.

З прывітаннем Х. А. Трапашка.

24/XI—1930 года».

У сакавіку 1931 года Хведара забіраюць на вайсковыя зборы. У сваім лісце Аляксею Максімавічу ён паведамляе:

«З 9/III па 7/IV гэтага года я праходзіў першае навучанне ў Чырвонай Арміі. Маю права насіць званне чырвонаармейца. За месяц байцы асвоілі як стралковую справу, так і палітычную вучобу... Перадаваў байцы аб'явілі сябе ўдарнікамі ў тэрмін рашаючым годзе пяцігодкі і ўступілі ў калгас 32 чалавекі. Пры выпуску 30 байцоў атрымалі падарункі, у тым ліку і я».

Вучоба і служба на зборах значна ўзбагацілі Хведара, пашырылі яго круггляд. У яго ўзнікла думка напісаць апавяданне. У чарговым пісьме да Горкага ён піша:

«За час знаходжання ў арміі я шмат чаму навучыўся, а таксама нямаю чаго запісаць аб дасягненнях чырвонаармейцаў у баявой падрыхтоўцы, што спрабую цяпер выкласти ў выглядзе апавядання ці яшчэ якой рэчы. Але не ведаю, як усё атрымаецца. Калі ласка, дапамажыце ў гэтай справе».

Далей Хведар просіць пісьменніка праслаць яму часопіс «Літаратурная вучоба». Аляксей Максімавіч чула аднёсся да просьбы свайго юнага сябра. «Кнігі Вам вышлю з Масквы, куды ад'язджаю тыдні праз два, — піша ён у сваім пісьме з Італіі. — Пакуль пасылаю адсюль некаторыя кніжкі, магчыма, спатрэбяцца».

З вялікай радасцю прачытаў Ваша паведамленне пра поспехі «Краіны Саветаў».

Жадаю Вам і ўсім тавары-

шам калгаснікам добрага здароўя і вялікіх поспехаў.

М. Горкі».

Апавяданне Хведар напісаў і паслаў у часопіс «Літаратурная вучоба». Аб гэтым сведчыць прыпіска ў пісьме: «Я зараз пасылаю ў «Літаратурную вучобу» апавяданне. Можна і Вы пазнаёміцца з маёй першай творчасцю».

У адным з пісьмаў Горкаму Хведар пісаў:

«Байцы-ударнікі запэўнілі асабовы састаў вучэбнага пункта і палка. Камуністычную партыю, што ў выпадку нападу акул капітала Захаду на Аічыну сусветнага пралетарыяту ўсе як адны выступіць на абарону вялікіх завяў Кастрычніка».

Палкае прывітанне ад байцоў і каманднага саставу пункта.

Жадаем моцнага здароўя.

Х. А. Трапашка».

Апошняе пісьмо Хведара Трапашкі А. М. Горкаму адносіцца да 30 снежня 1931 года.

«Дарагі Аляксей Максімавіч, — пісаў ён, — Я Вашы два пісьмы атрымаў, а таксама і ўвесь Ваш збор твораў — 36 кніг, за якія шчыра дзякую. Усё лета 1931 года я быў у лагерных зборах у доблеснай непераможнай Чырвонай Арміі... Часопіс «Літаратурная вучоба», аб якім Вы пісалі, што прыйшло, не атрымаў да гэтага часу. Цяпер я працую на будаўніцтве шашы».

Ваш карэспандэнт Х. А. Трапашка».

— Летам 1939 года, — раскажаў мне Георгій Калашнікаў, — мяне і Хведара зноў прызвалі ў Чырвоную Армію, а ўжо ў верасні наша сотня дывізія перайшла польскую граніцу і вызваліла Гродна і Ліды. Пасля мы знаходзіліся пад Ленінградам, а ў час фінскай кампаніі адправіліся на фронт. На лініі Манергейма мяне і Хведара параніла. Хведар адмовіўся ісці ў шпіталь. Перавязаўшы раны, ён вярнуўся на перадавую. У гэты час беларыны пачалі наступленне. Групу смельчак, у якой быў і Хведар, акружыў вораг. У апошнюю хвіліну Хведар выклікаў агонь на сябе і загінуў».

Горкі пісаў, маючы на ўвазе калгасы: «Вялікая гэта справа задумана, таварыш, вызваліць яна людзей ад катаржнай работы, дасць ім час павучыцца, паразумнець». Яго словы збыліся. Матарова дало краіне 2 вучоных, пісьменніка, 2 заслужаных аграномаў рэспублікі, 43 настаўнікаў, 2 дыпламатаў, 6 урачоў, 27 медработнікаў, 23 інжынераў, 79 тэхнікаў, 47 афіцэраў Савецкай Арміі, Імужнага чалавека Хведара Трапашку.

А. ЯРОХІН, сакратар рэдакцыі газэты «Сцяг працы».

Новыя жылыя дамы на Камуністычнай вуліцы ў калгасе імя Урыцкага Гомельскага раёна.

Фота Ч. МЕЗІНА.

— Имеют ли право на пособие, скажем, только что вступившие в колхоз?

— Имеют право все, независимо от того, сколько времени они проработали в артели до своей болезни или прочих случаев нетрудоспособности.

— Как велико пособие для тех, кто вынужденно отсутствует на работе?

— При увечье, полученном на работе, а также при профессиональном заболевании пострадавшему выплачивают все сто процентов его заработка. А в других случаях — если кто-то, скажем, заболел гриппом или ушибся дома — сумма пособия зависит от стажа работы и колеблется от 50 до 90 процентов заработка; на максимальное пособие может рассчитывать тот, кто трудится на одном месте более восьми лет. Однако те, кому нет 18 лет, получают, независимо от стажа, 60 процентов. Инвалиду

Отечественной войны, продолжающему трудиться, будет выдаваться лечебное пособие в размере полного оклада. Такая дифференциация весьма гуманна и справедлива.

— И как долго будет выдаваться пособие?

— Выдается оно с первого дня болезни и до тех пор, пока человек, как говорится, не станет в строй. Или пока комиссия из врачей-экспертов и представителя профсоюза не признает больного инвалидом; тогда ему назначается пенсия.

— Многие ли колхозники могут претендовать на бесплатные путевки в санатории и дома отдыха?

— В санатории бесплатно выдается каждая пятая путевка, в дом отдыха — каждая десятая. За остальные путевки в санатории и лечебные пансионаты колхозник вносит лишь 30 процентов их стоимости. А 12 дней пребы-

вания в доме отдыха ему обойдется в 7 рублей 20 копеек, хотя цена такой путевки обычно 35—40 рублей.

— В сельском хозяйстве бывают вынужденные перемены в работе, связанные с межсезоньем. На какую материальную помощь может рассчитывать колхозник, если он заболел тогда, когда не было для него работы?

— В этом случае пособие выдается ему начиная с того дня, с которого он должен был бы приступить к работе.

— Несут ли колхозники какие-либо личные расходы на осуществление социального страхования?

— Никаких. Социальное страхование крестьян осуществляется из средств централизованного союзного фонда, который образуется за счет артельных взносов. В этом и заключается принципиальная важность советской системы социального страхования.

— Кто практически осуществляет социальное страхование колхозников и распоряжается средствами центрального фонда?

— По просьбе союзного Совета колхозов, все осуществление социального страхования колхозников возложено на профсоюзы, поскольку они располагают огромным опытом работы по государственному социальному страхованию. Именно профсоюзные комитеты колхозов определяют ныне право каждого на пособие, на его сумму, а также указывают число дней, подлежащих оплате.

— Что принципиально нового несет в жизнь советского села единая система социального страхования колхозников?

— Введение этой системы, безусловно, способствует дальнейшему улучшению медицинского обслуживания сельского населения. Она по-

Есть на Могилевщине места, которые одинаково священны для советского и польского народов. Деревня Ленино вошла в историю как место боевого крещения Первой польской дивизии имени Тадеуша Костюшко. Здесь осенью 1943 года дивизия в составе 33-й армии участвовала в прорыве вражеской обороны. Бой под Ленино, который возвестил о рождении народного Войска Польского и скрепил кровью дружбу советских и польских солдат, не забыт. 15 октября 1968 года в честь 25-летия битвы, в память о погибших и для увековечения воинского братства советского и польского народов недалеко от Ленино был открыт мемориальный комплекс. За полтора года со дня его открытия здесь побывало более 150 тысяч человек. «ПОМНИК БЯЛОВОГА БРАТЭРСТВА», 4 стр.]».

Известному белорусскому литератору Владимиру Дубовке исполнилось 70 лет. Ему посвящена статья «ЖМЕНЯ КЛЯНОВЫХ ЛИСТОУ», [6 стр.]. В начале 20-х годов речь шла о формировании и воспитании поэтического словом нового человека — строителя социализма. Эта задача становилась требованием времени. Одним из первых понял это Владимир Дубовка. И сегодня поэт остается певцом красоты родной земли, духовной красоты советского человека.

«КАЛІ ПЕСНЯ У СЭРЦЫ» — так называется статья о нашем земляке певце Забейде-Сумицком, напечатанная на 6 стр. Он живет в Чехословакии. Несмотря на свой преклонный возраст, Михаил Иванович много работает и как педагог, и как исполнитель. Недавно в ЧССР была выпущена пластинка, которая включает 17 белорусских песен и романсов в исполнении М. Забейды. Это маленькая антология белорусской музыкальной культуры.

ПОМНІК БАЯВОГА

БРАТЭРСТВА

Многа гераічных падвігаў здзейснілі савецкія людзі ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Памяць аб іх жыве ў сэрцах народа. Па ўсёй беларускай зямлі ўдзячныя патомкі ўзялі на месцах баёў і падвігаў помнікі і абеліскі. Толькі ў нашай Магілёўскай вобласці аб мужнасці абаронцаў Радзімы нагадваюць каля дзевяцісот помнікаў.

Ёсць на Магілёўшчыне месцы, якія аднолькава свяшчэнныя для савецкага і польскага народаў.

Леніна... Гэта вёска ўвайшла ў гісторыю як месца баявога хрышчэння Першай польскай дывізіі імя Тадэуша Касцюшкі.

Вясной 1943 года польскія камуністы ў СССР стварылі з эмігрантаў антыфашысцкую арганізацыю — Саюз польскіх патрыётаў. Па ініцыятыве гэтай арганізацыі пачалі фарміравацца польскія рэгулярныя часці. Першай пяхотнай дывізіі, якая паклала пачатак Войска Польскага, было прысвоена імя кіраўніка нацыянальна-вызваленчага руху ў Польшчы Тадэуша Касцюшкі. Яна сфарміравалася ў мястэчку Сельцы, непадалёк ад Равані, і налічвала каля дзевяці тысяч чалавек. Камандзірам дывізіі быў кадравы польскі афіцэр, палкоўнік Зігмунд Берлінг. У пачатку кастрычніка яна ўвайшла ў склад 33-й арміі. Знаходзячыся ў раёне вёскі Краснае, дывізія сканцэнтравалася на ўсходзе ад Леніна.

Тут жа да яе далучыўся 1-шы польскі танкавы полк імя герояў Вестэрплатэ. У канцы верасня дывізія атрымала баявое заданне: прарэзаць абарону змага на ўчастку Сысоева—Леніна і разам з суседнімі савецкімі дывізіямі, развіваючы наступленне ў напрамку Дняпра, захапіць плацдарм і падрыхтаваць пераправу праз раку. Дванаццатага кастрычніка злучэнні 33-й арміі перайшлі ў наступленне.

З таго часу прайшло амаль дваццаць сем год. Але бой пад Леніна, які абвясціў аб нараджэнні народнага Войска Польскага і змацаваў крывёю дружбу савецкіх і польскіх салдат, не забыты. Ён застаецца ў памяці братніх народаў.

У 1953 годзе на ваенных могілках каля Леніна ўстанавілі манументальны помнік-сцяну.

На ёй на польскай і беларускай мовах напісаны словы: «Польскім воінам першай дывізіі імя Тадэуша Касцюшкі, якія загінулі ў баях з нямецкім фашызмам за свабоду і незалежнасць сваёй Радзімы, вечная слава!» У цэнтры Леніна, побач з сельскім Саветам, узвышаецца скульптурная зорка з цёмна-чырвонага мармуру. На ёй высечаны словы: «Бессмяротны твой падзвіг, вечная слава табе, савецкі салдат!»

Штогод у кастрычніку ўшанаваць памяць сваіх братаў у Леніна прыязджаюць польскія дэлегацыі, да іх далучаюцца савецкія ветэраны. А з восені 1968 года тут стала яшчэ больш многалюдна. 15 кастрычніка 1968 года, у гонар дзаццціцігоддзя бітвы, у памяць аб загінуўшых і для ўвечавання воінскага братэрства савецкага і польскага народаў, тут адкрыты мемарыяльны комплекс. У кіламетры на поўдзень ад Леніна на вышыні, якая ў дні гарачых баёў называлася 215,5, пабудаваны музей.

Творчая група ў складзе заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі скульптара В. Цыгеля, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі архітэктара Я. Белапольскага і іншых стварыла сапраўдны манументальны твор. Архітэктара музея арыгінальная. Гэта купалападобны будынак з алюмінію, жалезабетону і шкла, які знешне нагадвае форму салдацкай каскі. Ад Леніна да яго працягнулася шырокая асфальтаваная магістраль — Дарога памяці.

Дырэктар музея А. Федасенка, старшы навуковы супрацоўнік Л. Сырыцкая і навуковы супрацоўнік Д. Леўшнова многае зрабілі, каб як мага больш дакладна перадаць подых бітвы пад Леніна. Сабрана ўжо больш за трыста каштоўных экспанатаў. Многія з іх — дар музея народнага Войска Польскага, Цэнтральнага музея Савецкай Арміі і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Экспазіцыя расказвае аб фарміраванні і навучанні польскай дывізіі, яе баявым шляхам, аб дружбе нашых народаў і іх арміі.

22 ЛІПЕНЯ —
ДЗЕНЬ АДРАДЖЭННЯ
ПОЛЬШЧЫ

Цэнтральнае месца ў музеі займае велічная дыярама «Бітва пад Леніна». Гэты хвалюючы твор выкананы мастакамі Ваеннай студыі імя Грэжава А. Інтэсаравым і Н. Авецкіным. Таленавітыя майстры дакладна перадалі карціну бою, адлюстравалі на ёй атаку касцюшкаўцаў, падзвіг Героя Савецкага Саюза польскага капітана Уладзіслава Высоцкага. У музеі ёсць партрэт і другой гераіні — польскай аўтаматчыцы Анелі Кшывань.

Перад уваходам у музей з левага боку узвышаецца скульптура: рукі савецкага і польскага салдата трымаюць аўтамат са сцягам. Побач з музеем магілы савецкіх і польскіх салдат, над якімі ўзвышаецца прабіты асколкамі кавалак металу.

За паўтара года з дня адкрыцця мемарыяльнага цэнтру тут пабывала больш за 150 тысяч чалавек. Прыязджаюць сюды дэлегацыі і з замежных краін. У кнізе водгукі многа захапляючых запісаў аб падзвігу савецкіх і польскіх воінаў, аб архітэктурі музея і яго экспазіцыі.

К. ПЯТРОУ,
кандыдат гістарычных навук,
старшыня прэзідыума
Магілёўскага абласнога
Савета таварыства аховы
помнікаў гісторыі і культуры.

Палац культуры і навукі ў Варшаве — дар народаў Савецкага Саюза.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Уладзімір КЛІШЭВІЧ

Родны край

Родны край! Як забыць пра раўніну,
Пра багатых палеткаў красу!
Як заўсёды, яны свайму сыну
Прывітання з Радзімы нясуць.
Ціха гнецца на ветры калоссе,
Мяккі подых шуміць у траве;
Гэта музыку хвалі разносяць,
Плаўна радасці песня плыве.
Дзесь далёка працяглае рэха
У гадзіну вячэрняй пары
Бестурботнаю песняй і смехам
Адгукнулася ў сінім бары.
Кожны дзень я трывожна
згаваю,
Памірыцца з жыццём не магу,
Толькі вы, успаміны аб краю,
Разганяеце ў сэрцы тугу.

Рэхам праляцела звонка ў бары.
Выступала ў чорным каралева
ночы,
Запаліўшы ў небе ясны бляск зары.

Цэлы вечар думаю без мэты,
Цэлы вечар думак не збяру.
Ці таму, што сад цяпер
раздзеты
У глухую познюю пару!
Ці таму, што плача ціха восень
Шэрымі струменямі вады,
Ці таму, што ўсцяж вятры
галасяць
І паўзучы з паўночы халады!

Ноч

Запылала у гневе Карона
На увесь неабсяжны прастор,
Каб спаліць грозны меч
Арыонаў
Пералівам рассыпаных зор.
Пояс зняў з сябе рыцар
суровы,
Востры меч над Каронай
павіс...
Пакаціліся зорак галовы
Залацістымі знічкамі ўніз.
Мог ён толькі здалёку
разгледзець,
Як, засмучаны лёсам бяды,
З песняй сумнай папўшы белы
Лебедзь
Па люстэрку халоднай вады.
Меч халодна гарыць Арыонаў,
Кволя спеў Лебядзіны заціх.
У расе срэбных кропель
Карона
Мые косы праменьняў сваіх.

Трыпціх

Устала сонца рана над ракою,
П'юць срэбра водаў ціха
прамяні,
Зямля прачнулася ад соннага
спакою,
Высока ў небе жаўранак
звініць.
П'юць срэбра водаў ціха
прамяні,
Гарыць рака агністым
пералівам,
Высока ў небе жаўранак
звініць
Сваёю ранняй песняю
шчаслівай.
Гарыць рака агністым
пералівам
І новы дзень — жыцця святы
прыход —
Сваёю дзіўнай песняю
шчаслівай
Зямля спаткала сонечны ўсход.
ЗША.

Шумяць ад ветру кіпарысы
ўсцяж,
І тоне погляд ў яркай неба сіні.
Мне вецер шэпча: «Адпачні,
прыляж,
Няхай душа ад роспачы
астыне!»
І бачыць роднае журботны
чалавек:
Шумяць бары, вядуць размову
гоні;
Азёраў люстры, стужкі
срэбных рэк
І ціхіх прываблівых тоні.
О, як прыемна марыць у цішы!
Пльывуць, пльывуць чароўныя
ўспаміны.
Нясу Радзімы вобраз у душы
І так да смерці несці не пакіну.

Актава

Любі жыццё, любі яго завою,
І вер, што ты народжаны, каб
жыць.
Ніколі ў полі краскі не
радзюць,
Калі над імі вецер прабяжыць.
Любі жыццё і не губляй
надзеі,
У сэрцы сум яна тваім развее
І скажа так: «Далёка не
хадзіце,
Бо шчасце тут, у нашым
родным жыцце».

Захад сонца

Дзень у цяжкай стоме к ночы
адыходзіў,
Не шумелі лісцем беляя сады,
Дагарэла квола сонца на
заходзе,
Патанула ціха ў возеры вады.
Заціхала песня галасоў
дзявочых,

КАНТРАБАНДЫСТЫ «Ў ХРЫСЦЕ»

Чырвоны «форд» перасек савецкую граніцу. У напун краіну прыбылі яшчэ двое аўтатурыстаў — датчане Ханс Грысціян Неерскоф і Бент Якабсен. Яны загадзя вызначылі сабе маршрут: Брэст — Мінск — Смаленск і назад.

Вядома, асабістая справа кожнага турыста выбраць для сябе найлепшы маршрут. Гэтыя, напрыклад, лічаць, што ў Маскве цяпер занадта многа турыстаў, што перашкодзіла б ім па-сапраўднаму азнаёміцца з горадам.

У адным яны маюць рацыю — турыстаў у Маскве сапраўды шмат і з кожным годам становіцца ўсё больш. На цеснату ж ніхто з іх не крыўдзіцца. Але пакінем гэта пытанне на сумленні Неерскофа і Якабсена. Нам усё роўна, што прыцягвае ўвагу замежных гасцей: старадаўнія сцены Крамля або жылля раёны Мінска, калгасныя палацы культуры або палотны класікаў жыванісу. Няхай ездзяць да нас госці, мы гасцінна прымалі і будзем прымаць іх. Праўда, з адной умовай — няхай толькі паводзяць сябе як належыць.

Мы нават не былі б у прэтэнзіі да гэтых двух аўтапа-

дарожнікаў з Даніі і за тое, што яны занадта многа ўвагі ўдзяляюць месцам адпраўлення рэлігійных абрадаў усіх без выключэння рэлігій: касцёлам, царквам, сінагогам, малітоўным дамам сектантаў. У кожнага свой густ. Няма прэтэнзіі і на тое, што аўтападарожнікі выдаюць сябе за прадстаўнікоў секты баптыстаў - няцідзятнікаў, як вядома, самай цемрашальскай і самай нецярпімай да іншых рэлігій. Паўтарам, усё гэта справа іх сумлення.

Аднак з першых дзён знаходжання ў Савецкім Саюзе Неерскоф і Якабсен вызначыліся вельмі дзіўнымі для турыстаў паводзінамі. Яны надакучліва набіваліся ў знаёмства да савецкіх людзей, паклёпнічалі на сацыялістычны лад, расхвалівалі капіталістычныя парадкі, спрабавалі навязаць савецкім людзям рэлігійную літаратуру.

Так, знаходзячыся ў гарадскім парку ў Мінску, яны прапаноўвалі грамадзянам том «Бібліі» і «Новага запавета», брашуру «Навука гаворыць». Дарэчы, ужо назва брашуры сведчыць аб крывадушнасці яе аўтараў і распаўсюджвальнікаў, якія прыстасоўваюцца да новых умоў,

каб узвесці рэлігію ў навуку. Такім жа шляхам спрабавалі яны распаўсюджаць рэлігійную літаратуру і ў іншых населеных пунктах, у якіх спыняліся.

Савецкія людзі, як правіла, з пагардай адварочваліся ад такіх «дарыльчыкаў». Тады ў выглядзе прынады да сваёй макулатуры яны спрабавалі ўручыць суб'еснікам «сувеніры»: жаночыя панчохі, алоўкі, лялькі. Аднак і гэта не дапамагло. Ім нічога больш не заставалася, як раскідваць свае кніжкі ў цалафанавых пакетах у людных месцах: авось хто-небудзь падніме! Так, аказваецца, не салодкае жыццё на стала для кантрабандыстаў «у Хрысце»!

Калі апускаўся змрок, Неерскоф і Якабсен, гэтыя «прапаведнікі ў Хрысце», пранікалі на ўскраіны Мінска і скрозь шчыліны ў паркане падглядалі, як жывуць савецкія людзі. За такімі непрыстойнымі заняткамі іх заўважылі, напрыклад, на Грушаўскім пасёлку.

Аказваецца, шырокія праспекты і плошчы беларускай сталіцы, гмахі новых дамоў у мікрараёнах іх ніяк не цікавілі. Ім карцела ў што б там ні

стала знайсці нешта прыгоднае для паклёпу на нас.

Пасля таго, калі іх затрымалі і пагутарылі, высветлілася прычыны такой глыбокай цікаўнасці іх да рэлігійных устаноў і задніх двароў. Неерскоф з'яўляецца пастарам, звязан з біблейскім таварыствам, якое падтрымлівае цесны кантакт з так званай славянскай місіяй у Стакгольме. Па заданню гэтых арганізацый і прыехалі дакняі аўтападарожнікі ў Савецкі Саюз. Прыехалі не вывучаць прыгажосць нашай краіны, жыццё савецкага народа, а прапагандаваць ідэалагічна шкодную нам літаратуру і збіраць матэрыялы аб нібыта адсутнасці рэлігійных адпраўленняў у нашай краіне. Прыехалі і — схамянуліся. Спажыўшы ўсю макулатуру не знайшлося, а поўзанне па задворках багатага матэрыялу не дало. Скончыўся іх ваяж з ганьбай: за распаўсюджванне ідэалагічна шкоднай літаратуры, правоз яе кантрабандным шляхам і іншыя непрыстойныя дзеянні Неерскоф і Якабсен выдвараны з Савецкага Саюза.

Р. НОВІКАЎ.

«Звязда».

Сонечная прасека.
Фотаздымак А. ГЛІНСКАГА.

Голас Радзімы

№ 29 (1138)

ЗНАКОМЬТЕСЬ — БЕЛОРУССИЯ

Как мало, оказывается, знали наши гости из Финляндии, Франции и Голландии о Советской стране, еще меньше знали они о Белоруссии.

— В Советский Союз я приезжала уже два раза. Но мне тогда не было еще и десяти лет. Помню мало. Вашу республику не знаю совсем, — это говорила в первый день приезда из Франции Ирина Камо.

— Я когда-то читала, что в Белоруссии много лесов и болот, — рассказывает руководительница финских детей Надежда Матвеевна Маркова. — Еще тогда я подумала, что ее природа очень похожа на природу Финляндии.

— Да, похожа. Только болот осталось уже совсем немного. Они осушены и превращены в плодородные поля.

Знакомство с нашей страной началось для финнов с Ленинграда, для голландцев и французов — с Бреста. Их встретили улицы и площади, залитые жарким июльским солнцем, гостеприимные, приветливые люди. И здесь, в этих нарядных красивых городах, ребята впервые на нашей земле услышали слово «война».

Город-герой на Неве и крепость-герой над Бугом... Слава о их подвигах разнеслась по всему миру. Со всего мира приезжают сюда люди, чтобы поклониться памяти тех, чье мужество и беспримерная отвага будут всегда вызывать восхищение и душевный трепет.

В Ленинграде, во время экскурсии по городу, финские дети побывали на Пискаревском мемориальном кладбище. Здесь похоронено почти полмиллиона ленинградцев, погибших в 900-дневную блокаду. Ребята прошли вдоль братских могил, на которых нет имен и фамилий тех, кто лежит в них. Только табличка: «1942», «1943» — годы, когда их не

— 1 —

Дети наших земляков из Голландии, Финляндии и Франции, отдыхающие в Крыжовке, продолжают знакомиться с Белорусской республикой.

Первый снимок сделан на молочном заводе.

Навсегда запомнят ребята поездку на Курган Славы и в Хатынь. (снимки 2, 4).

В автобусе, который увозил гостей на экскурсию, всегда было много смеха, разговоров, песен (снимок 3).

На Детской железной дороге в ожидании поезда (снимок 5).

Фото Л. ЛИПЕНЯ.

стало. До войны в Ленинграде жило почти 4 миллиона человек. После войны осталось три миллиона.

Каждый четвертый погиб во время Великой Отечественной войны и в Белоруссии. А началось это с Брестской крепости.

Сюда дети земляков из Голландии и Франции приехали утром. Мерно катят воды мимо крепостных стен и земляных валов Буг и Муховец. Плакучие ивы полощут в тихой воде свои ветви. Шумят листвою деревья и кусты, буйно разросшиеся на островах и в цитадели. Как трудно представить, что здесь в самый тяжкий для нашей Родины час бушевало пламя, сталь и свинец убивали, кромсали и рвали все на куски. Существует выражение: «Нем, как камень», — но камни Брестской крепости говорят. Надо только пристально всмотреться в эти иссеченные осколками и пулями стены, в рухнувшие своды казематов, фундаменты зданий. И они расскажут о том, как, погибая, люди обрели бессмертие.

Брестскую крепость каждый год посещает полмиллиона человек. Сюда приходят седые ветераны и женщины, потерявшие в войну сыновей. Приходят те, чья кровь была пролита на этих камнях, и те, кто никогда не слышал грохота орудий и не хоронил друзей, убитых в бою. Здесь побывали и дети наших земляков. Они расскажут дома родителям и школьникам об этой священной земле и ее непокоренных защитниках.

...Исчезли улыбки с детских лиц, широко открытыми, полными недоумения глазами смотрели ребята на гиду, который рассказывал им о трагедии Хатыни. Мартовским утром 1943 года гитлеровцы сожгли ее дотла вместе с жителями. «Да разве такое возможно? И в чем были виноваты те 76 де-

ревенских мальчишек и девчонок, с которыми тут расправились фашисты?». В том, что их отцы не покорились врагу, не стали перед ним на колени. Они делились с партизанами последним куском хлеба, помогали, чем только могли. В деревне не нашлось ни одного человека, который пошел бы на службу к оккупантам.

В центре мемориального

на Родине и увидишь такое раздолье. Смотришь и насмотреться не можешь.

Почти через день к воротам пионерского лагеря подъезжает все тот же голубой автобус «Турист», и гости из-за рубежа отправляются на экскурсию. Они едут в Минск, и он каждый раз открывает им что-нибудь новое. Ребятам

— 4 —

— 2 —

комплекса «Хатынь» горит вечный огонь, а перед ним черная мраморная плита — в Великую Отечественную войну погибло 2 миллиона 239 тысяч человек.

— Это столько убито во всем Советском Союзе? — спрашивают голландские мальчики.

— Нет, ребята, только в Белоруссии. И только за те три года, когда здесь хозяйничали фашисты.

— Мы не знали, сколько горя перенес белорусский народ. Нам трудно было даже это представить. Ведь мы никогда не видели войны, — срывающимся от волнения голосом говорит Нина Камо.

Побывали ребята и на Кургане Славы. С его вершины открывается чудесный пейзаж, и они любовались лесами, которые сверху кажутся зеленой стеной, подпирающей небесный купол, полями колосащихся хлебов, бескрайними цветущими лугами.

— Какой простор, какая свобода, — любясь этой красотой, говорят Анна Степановна Щербакова и Галина Алексеевна Назаренко. — Только у нас

нравятся его широкие зеленые улицы и проспекты, вкусное белорусское мороженое. Они катались по Детской железной дороге и побывали на молочном заводе. Всем им там дали белые халаты, провели по цеху, показали производство, а как принимали потом, хорошо видно на одной из фотографий, помещенных на этой странице. Столы, как говорится, ломались от угощений. Молоко, кефир, сметана, топленое молоко, сливки, сырки разных сортов — все это продукция завода. Его мощность — около трехсот тонн всевозможных молочных продуктов в сутки. Хозяева угощали ребят от души, предлагали попробовать то одно, то другое, и были рады, когда видели, что гостям все это нравится.

В Белорусском обществе дружбы и культурной связи с зарубежными странами для детей соотечественников из Голландии, Франции и Финляндии был устроен прием. Их приветствовал заместитель председателя Товарищества белорусский писатель Леонид Прокша, который пожелал реб-

бятам веселого отдыха на нашей земле. Выступил перед ними и заведующий отделом Минского областного совета профсоюзов В. Черкасов. Он рассказал о том, как профсоюзы заботятся об отдыхе ребят в нашей стране.

— В Минской области работает 120 пионерских лагерей, где за лето успевают отдохнуть 86 тысяч школьников от семи до пятнадцати лет. Ребята постарше едут иногда в колхоз или совхоз, где работают всего несколько часов в сутки и за это получают плату. На заработанные деньги они совершают экскурсии в Москву, Ленинград, Беловежскую пущу или в другие интересные места. При клубах, дворцах культуры, школах летом работают городские пионерские лагеря. Короче говоря, у нас нет ребят, предоставленных самим себе и не знающих, чем заняться.

В этот день в Обществе дружбы ребятам подарили памятные значки и буклеты о Минске, показали белорусские кинофильмы.

Д. ЧЕРКАСОВА.

— 3 —

— 5 —

ЖМЕНЯ КЛЯНОВЫХ ЛІСТОЎ

УЛАДЗІМІРУ ДУБОЎКУ — 70 ГОД

Поціск ягонай рукі заўсёды энергічны, ад душы. Почырк — востры, паспешны, нейкі, можна сказаць, няўрымслівы. Яго рукі не толькі звыклі да пяра, але лёгка валодалі і гэблем, і фуганкам, і рыдлёўкай. Перад яго адкрытым позіркам напацкачкі мімаволі бянтэжыліся. Ды паэт неўпрыкмет для дэбу — шырокімі жэстамі, адухоўленай гаворкай — заваждвае табой, і ў гэтай прыёмнай абладзе так хараша, так свабодна, нібы ты тут. У Маскве, у Новых Чаромушках, на вуліцы Цурупы, дзе жыўе зараз Уладзімір Мікалаевіч, не другі і не трэці раз, а ўсё жыццё жыў поруч з гэтымі людзьмі — з Уладзімірам Мікалаевічам, з вярнаю сяброўкай яго багатага і нялёгкага жыцця Марыляй Пятроўнай.

Жыццё сапраўды было багатае на ўсё. Але перш за ўсё на паэзію.

Кляновае лісце... Шматзначны гэты, каларытны вобраз у Дубоўкі. І асабліва любіў яго малады паэт: «на ўзвей вакангненняў» рассяпалі ў яго лісце асеннія клёны, «лісты залатыя» захаплялі паэта хараством, непаўторнасцю фарбаў.

Радасць і засмучэнні дзяліў паэт з клёнамі. «Засмучонных лістоў» было менш. Больш было ад «залатой, асенняй раніцы» — звонкай, спеўнай. Але з самага пачатку жыццядлюбны, поўны задэру, баявой этанакраванасці талент Уладзіміра Дубоўкі не ўспрымаў жыцця схематычна спрашчана. Бачыць дыялектыку развіцця, складанасць з'яў, іх супярэчнасць — гэта заўсёды вабіла паэта, прыкоўвала да сябе.

Кляновы ліст для Дубоўкі быў не толькі ўвасабленнем красы прыроды ўвогуле. З ім у яго асацыявалася самаперад існае:

Лісты кляновыя збіралі
старанна кожны год
калі пунсовыя каралі
гарэлi ў восенi на шыi.
Iх пасцілалi гаспадынi
пад хлеб, саджаючы
у печы...

Матчына хата, бацькаў хлеб, роднае лісце родных дрэў. Спечаны на ім — які ён сапраўды духмяны і смачны, хлеб, выняты з печы матчынымі рукамі! Кляновае лісце — краса роднай зямлі, сімвал духоўнага спажытку чалавека. І як было не ўсёлаўліць такога хараства, як было не захапляцца ім!..

•••

Ва ўмовах 20-х гадоў у Беларусі, да самых глыбін абуджанай Вялікім Кастрычнікам да новага жыцця, пачаўся інтэнсіўны працэс паскоранага развіцця нацыянальнай літаратуры. Наша беларуская савецкая паэзія павінна была навучыцца пранікаць у глыбіню чалавечага духу. Гэтага тым больш яна павінна была дасягнуць, што справа ішла аб фарміраванні і выхаванні паэтычным словам новага чалавека — будаўніка сацыялізма. Патрэбна было слова ад сэрца, а не камічна-планетарная рыторыка, не апяванне тэмпаў-рытмаў па-за рытмам жывога сэрца, жывога перажывання! Што гэта станавілася патрэбай часу, задачай часу, адным з першых зразумелых Дубоўка. Ён быў супроць славацкай буржэнаў, супроць шаблону, супроць паўтарэння самога сябе:

Не хоча Уладзімір
Дубоўка
Спяваць пад зазубраны
лёскац.

У гэтым не было адмаўлення ад пафасу сваіх ранніх вершаў. У гэтым было жаданне аставацца творцам, шукальнікам, адкрывальнікам.

Малады Уладзімір Дубоўка любіў летуценне:

Летуценнем пройдзем мы
над краем
і загінем, быццам
летуценне.
Для айчыны шчасце мы
ствараем —
для свайго і новых
пакаленняў.

А самым першым летуценнем паэта было, бадай, гэтае:

Няхай краса любімае
зямлі
У задушэўнай песні
адгукнецца.

Рэвалюцыя ўзяла наш народ. «А хто там ідзе? А хто там ідзе?» — пытаўся малады Янка Купала, маючы на ўвазе той паход свайго народа ў будучыню, які пачаўся ў сувязі з надыходам рэвалюцыйнага XX стагоддзя. Уладзімір Дубоўка быў паэтам, абуджаным Вялікім Кастрычнікам. Ён быў сынам тых, каго апеў Купала ў вершы «А хто там ідзе?», станавіўся паэтам высокіх, уздымных савецкіх 20-х гадоў. Ён пісаў:

Я на ўзгорак выходжу
круты,
я выходжу Сусвет
прывітаць.

•••

Вершы Дубоўкі 20-х гадоў чымсьці сапраўды ў сваёй паэтычнасці нагадваюць, кажучы метафарычна, лісце!.. Рамантычная ўзорыстасць метафар, квіцэстасць рыфмаў, паліфанічнасць гучання, гукапіс — якія яны былі незвычайныя, новыя для маладой беларускай савецкай паэзіі! У тым, як Дубоўка, паводле яго слоў, «гукі піў нагбом», праяўлялася перш за ўсё яго блізкасць да Купалы. Але гэта было не паўтарэнне — было адкрыццё новае, самабытнае:

Імжа, і склізота, і прыкрая
золь
за скрогатам ветру —
наваляй.
У чмарнасць убралася
светава столь,
блакіт ад зямлі адарвала.

Журба расплялася
кудлатай лазой,
У сэрца цярушыцца
шэрань.
А вецер шпурляе, як
морскі прыбой,
пясок і журбу аб каменне.

І скогат, і скарга —
спакою нідзе,
пад засцілай ночы —
варожасць.
А ўпартасць да мэты
вяла і вядзе,
пра шчасце і радасць
варожыць...

Гэта вельмі характэрныя, менавіта дубоўкаўскія вершы. І разам з тым вершы яркага нацыянальнага гучання — вершы беларускія.

•••

Сёння паэзія Дубоўкі — аўтара «Палескай рапсодыі» (1959), «Дактылічных рытмаў» (1966) — з'ява не менш цікавая, чым пошукі

паэта 20-х гадоў. Але час ёсць час — ён наклаў адбітак на многае, змяніўшы як тэматыку, так і стыль, музычнасць паэзіі Дубоўкі. Ды самае галоўнае ў паэце не магло змяніцца — яго грамадзянская актыўнасць, аптымізм, прага пошуку. Паглядзіце толькі на назвы вершаў: «Нам некалі са смуткам аніцца», «Краса цудоўная ідзе», «Аж кіпіць, здаецца», паслухайце прызнанне:

Дарма, што палыны
знянацку
мне ўсерабылі бараду.
Усё ж ткі я хадоў
юнацкай,
а не абы-якой іду.

І сёння Уладзімір Дубоўка астаецца песняром красы роднай зямлі, духоўнага хараства савецкага чалавека, той прыгажосці, што нараджае стваральную праца нашых людзей. Іменна перш за ўсё ў гэтым пафасе вядомых нізак «Чакае ля берага човен мяне», «Палескай рапсодыі», «Цяпер не ў песнях, а на яве» здзейсненымі раскрываюцца колішнія летуценні паэта.

Гады не маглі, аднак, не змяніць паэта ў адным — з ім прыйшло яшчэ большае паглыбленне думкі. Малады Дубоўка пераклаў маладога, рамантычнага Байрана, Дубоўка 60-х гадоў даў нам цудоўныя пераклады сэнатаў Шэкспіра.

Дасягненнем паэта апошніх год сталі яго «Дактылічныя рытмы», асабліва вершы «Я дактылічныя рытмы ўважваю», «Сэрца мае гаравала нямаю», «Я не бываў дармажэрам ніколі», «Хімія — важная вельмі навукка». У іх вы знойдзеце і не ўтаймаваныя гадамі азарт паэта, прачытаеце, можа, і гаркаватыя, ды праўдзівыя ў сваіх высновах, у сваім абагульненні прайдзеных паэтам шляхоў словы:

У горы знаходзіў я шчасце
драбочкі.
У смутку знаходзіў я
радасці крошкі,
У горкім знаходзіў я
сладчыч трэшкі,
У слёзах знаходзіў матыў
вяселасці,
У самым найгоршым —
і добрае штосьці...

У 60-я гады разгарнуліся і непрадчуваныя раней здольнасці Уладзіміра Дубоўкі — праявіліся, які падараваў юнаму чытачу ўжо шырока вядомыя сёння аповесці «Нюўтэя акацыя», «Ганна Аделька». Стаў таксама Дубоўка ў гэтыя гады і нястомным казачнікам-байкаромам, выдаючы для дзяцей кнігу за кнігай...

А. ЛОЙКА,
Ю. ПШЫРКОЎ.

ПАДАРОЖЖА ЗА ФАЛЬКЛОРАМ

Лета — час цікавых экспедыцый для супрацоўнікаў Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР. Маршруты іх падарожжаў праходзяць праз мноства гарадоў і вёсак. Ідзе збор найкаштоўнейшага матэрыялу — народнай творчасці.

Першыя вярнуліся ў Мінск фалькларысты. Яны працавалі ў Астравецкім і Ашмянскім раёнах. Як паведаміў кіраўнік экспедыцыі кандыдат філалагічных навук Анатоль Фядосік, сабрана больш за тысячы дзвесце новых тэкстаў песень, казак, легенд, вершаў, ча-

буцінак, балад. Асабліва цікавае, уяўляюць для даследчыкаў творы абрадавай паэзіі, а таксама сатырычныя і гумарыстычныя песні.

Сёлета нашы фалькларысты яшчэ даследавалі і на тэрыторыі Літоўскай ССР — у яе раёнах, якія суседнічаюць з Гродзенскай вобласцю. Вызначыліся беларуска-літоўскія фальклорныя сувязі. У сваю чаргу работнікі Літоўскай акадэміі навук пасылаюць экспедыцыю ў нашы раёны публіцы.

Новыя запісы народнай творчасці ўвайдзюць у 30-томны збор беларускага фальклору.

КАЛІ ПЕСНЯ У СЭРЦЫ...

«Гэтая пласцінка ў ЧССР з'яўляецца навінкай асаблівай. Яна ўключае 17 беларускіх песень і рамансаў: кожны з твораў мае свой асаблівы настрой і свой спецыфічны музычны склад. Пласцінка дае мажлівасць хоць крыху ўявіць беларускую музыку, у нас дасюль невядомую. А праз музыку ёсць мажлівасць пазнаёміцца і з братамі беларускім народам...»

Такімі словамі пачынаецца ўступны тэкст да канцэрта беларускіх песень і рамансаў, запісанага Міхалам Забэйдзі-Суміцкім з дапамогай піяніста Альфрэда Голечака на грампласцінку ў Празе.

У тэлефоннай кнізе зазначана: «Zabajda Michal, Koncertni pevec a pedagog, 2 Vinogradi, Polska 12, 25-25-65».

І вось я ў невялікім пакойчыку слаўтага спевака. Дзядзька Міхал мне даў магчымасць праслухаць яго апошні канцэрт, запісаны на магнітафонную стужку. Як і звычайна, рэпертуар складаецца з песень многіх народаў свету. І што асабліва прыкметна, Міхал Іванавіч умее выбраць песню для выканання. Кожная мае вялікі і эстэтычны і ідэіны сэнс.

Слухаю голас Забэйдзі. Пасля кожнай песні мякка шуміць стэрэафанічны ўзмацняльнік. І раптам чую: ці то завінцела былінка на ўзвей, ці го маціца скрыпнула ў хаце... Нешта шырокае, роднае прыкацілася да сэрца, заняло ў грудзях. Пачынаецца слаўнаведомая Забэйдзіва «Калыханка».

Міхал Іванавіч перад выкананнем гэтай песні на канцэрце заўсёды робіць маленькі ўступ і тлумачыць, што гэта за песня, як яна прыйшла да яго; выказвае шчырую падзяку маці свайго, аднаму з народных аўтараў гэтай пярылінашага нацыянальнага мастацтва.

Зараз у дзядзькі Міхала няма нікога з родных, апроч Надзеі Паўлаўны Казяк, што жыўе ў Шчэцінах Пружанскага раёна. Каля гэтай вёскі знаходзіцца і магіла маці Забэйдзі.

Тут, у Празе, я ўпершыню пазнаёміўся з новым грамплацісавым здабыткам М. Забэйдзі (усяго ў яго запісана больш сотні твораў). Размова зайшла пра апошні канцэрт з 17 песень і рамансаў. Гэта маленькая анталогія беларускай музычнай культуры, якая прадстаўляе нас за мяжой. Можа, толькі тут, у кватэры спевака, па-сапраўдна-

му адзеньваеш, якую вялікую справу зрабіў гэты чалавек.

Нягледзячы на сталы век, Міхал Іванавіч многа працуе і як педагог, і як выканаўца. Выступае з канцэртамі ў розных месцах Чэхаславакіі.

Гады два назад не без удзелу М. Забэйдзі ў Славакіі, у Браціславе, паспяхова прайшоў вечар беларускай культуры. Многа старанняў аддаў тады падрыхтоўцы вечара Вацлаў Жыдліцкі і іншыя сябры Беларусі ў ЧССР. Мяркуюцца прывесці такое свята і ў Чэхіі.

І вось я слухаю голас Забэйдзі: «Люблю цябе, люблю цябе без меры, край родны мой, край родны мой». Гучыць песня А. Туранкова на словы Ф. Чарнушэвіча. Не старэе голас Забэйдзі! Слушаеш і думаеш сабе, ці не пра яго, спевака, гэтыя словы з песні М. Аладава:

А хто ж гэта сасонку
Выхавал з зярняці!
Выхавала яе гэта
Наша зямля-маці.

Пласцінка «Беларускія песні і рамансы» цікава яшчэ тым, што тут М. Забэйдзі выступае не толькі як выканаўца, але і як аўтар песні на словы М. Танка. Я слухаў гэтую песню, назіраючы за гаспадаром, які шчыра і проста прыняў мяне, і думаю, што так можна спяваць пра сваю ўласную долю, свой лёс:

Цягнецца белы мой след
адзінокі,
Цягнецца ў гурбах між сосен
высокіх —
ледзь пуцяводная зорка
відаць.

Думак бясследна плыве
чарада.
Цяжка ісці: прыстаюць ужо
ногі,
Толькі мне нельга прыстаць
ля дарогі,
Нельга спыніцца ў
дрымотным бары:
Трэба няспына ісці да зары.

Так, нялёгкае жыццё пражыў Забэйдзі-Суміцкі. Лёс не заўсёды быў прыхільны да яго. І сёння часам слабее сэрца, але ў ім жыве родная песня, любоў да свайго народа.

Нашаму земляку, цудоўнаму спевачу Міхалу Іванавічу Забэйдзі-Суміцкаму споўнілася 70 год. Нялёгка, складаны шлях прайшоў ён па розных краінах і землях. І многае зрабіў для ўзвелічэння беларускай песні, для мастацтва, якое выхоўвае людзей, паднімае іх на ногі, дапамагае ў жыццёвым паходзе.

С. ПАНІЗНІК.

Міхал ЗАБЭЙДА-СУМІЦКІ (злева) і Альфрэд ГОЛЕЧАК

3 А за столом президиума появился белоэмигрант старик Руднев, поднял колокольчик и, не успев звякнуть, тихо опустил на стол и прикрыл ладонью — в зал вошли заместитель Риббентропа Лоренц в черном мундире обергруппенфюрера СС, имперский министр Франк и «президент» Словакии Тиссо.

Зал встал. Лоренц, ни на кого не обращая внимания, сел в кресло. Тиссо, поглядывая на Лоренца, трусливо махнул рукой, поприветствовал зал, ему никто не ответил.

Руднев склонил голову к Франку: «Можно начинать?» И, получив согласие, начал вступительную речь. Я уже не помню сейчас всего, что говорилось на заседании, но одно отчетливо врезалось в память — не было ни одного оратора, который бы не сказал «о борьбе с коммунизмом». Это было главное, это был лейтмотив всего заседания.

Зачитали телеграмму Гимmlера: «Поздравляю комитет освобождения народов России с днем его основания и желаю ему успехов в его антибольшевистской борьбе в интересах общего дела».

Выступил Лоренц: «Недаром немецкие солдаты и офицеры, вступив в просторы страны, именуемой временно СССР, были так радостно встречены всеми — это лучшее доказательство огромного желания русских людей сражаться с нами вместе за свободу...»

Я посмотрел на Орлова. Он сидел невозмутимо, спокойно, только когда он, почувствовав мой взгляд, повернулся ко мне, я увидел, какой ненавистью ко всей этой швали переполнен он. Я незаметно пожал ему руку чуть ниже локтя.

Выступил Франк: «Мне как министру по делам Богемии и Моравии радостно приветствовать вас на нашей земле...»

Даже «президента» Тиссо поразили эти слова. Он удивленно поднял брови, словно спрашивая: «На какой такой нашей земле?»

Я понял, почему у Жиленкова, Трухина были с собой такие огромные чемоданы. Они сидели в президиуме в новых немецких генеральских мундирах с полуovalной трехцветной бело-синне-красной нашивкой на левом рукаве с буквами «РОА».

жевал губами, отпил глоток воды и силно выкрикнул: — Слушайте меня, народы России! Вы сегодня объединились для борьбы с большевизмом... Сейчас есть полная возможность покончить с коммунизмом, стереть память о нем с нашей планеты...

В зал быстро вошел интурбанфюрер СС с пакетом в руке и направился к президиуму. Власов недовольно посмотрел на него, но, увидев, что эсэсовец подал пакет Лоренцу, замолчал. Зал посмотрел не на Власова, а на Лоренца: «Что это ему принесли?»

Обергруппенфюрер понял, что он в центре внимания, и небрежно сказал: — Ничего особенного, господа... В Венгрии наши войска в соответствии с тактикой эластичной обороны остави-

ли несколько населенных пунктов... Прямой угрозы Будапешту пока нет... Продолжайте, генерал... рели кино, курили, спали с женщинами, чистили зубы, получали деньги, произносили речи — делали все то, что делают нормальные люди. Они думали, что они живут, но они лишь существовали, прислушиваясь к звукам и шорохам. А звуки были необычные — это был гневный, мощный, нарастающий гул советской артиллерии, свист авиационных бомб, грохот взрывов...

Некоторые из преступников, доведенные натиском советских армий до полубезумного состояния, не вылезали из глубоких подвалов подземных канцелярий, иные хватили чемоданы, набивали награбленным золотом, другие искали хотя бы малейшую возможность пробраться на Запад, справедливо рассуждая, что там их ждут тоже неприятности, но, во всяком случае, не смерть, третьи, четвертые, пятые — их было великое множество, надеялись на новое мощное оружие, которое обещал герр Геббельс...

Уже известно было миру о Бабьем Яре и Трешлинке, о душегубках в Краснодаре и Харькове. Советские армии стояли на подступах к Освенциму и Майданеку — оставалось совсем немного времени, и потрясенное человечество должно было узнать о золотых коронках, выдираемых из челюсти покойника, о тюках с женскими волосами, отправленными на фабрики, где шли офицерские мундиры, о кострах из человеческих тел, о газовых камерах и применяемом в них «Циклоне В», о фирме «И. А. Топф и сыновья», охотно выполнявшей заказы по строительству «отопительных сооружений», об абажурах из человеческой кожи, об «опытах» по переохлаждению — обо всем; о «докторе» Рамере, командантах Барановски и Гессе, рапортфюрере Густаве Зорге, прозванном заключенными Заксенхаузена «Железным Густавом», о фирмах «Гуго Шнейдер АГ», «Польте Верке», «ИГ Фарбениндусти АГ», «Крупп» и многих других, эксплуатировавших «рабов с востока».

Понимая, что за все — за вероломное нападение, разрушенные города, разбитые национальные святыни, за опустошенную, выжженную землю, за мученическую

смерть миллионов ни в чем не повинных людей — за все придется отвечать, все они — рамеры, гессы, барановски, не говоря уже о Гитлере, Геринге, Гимmlере, Геббельсе, Розенберге, — все они и другие, менее известные военные преступники, а их было в Германии много, страшлись продвижения Советской Армии, боялись ее, как волки боятся огня, потому что отчетливо представляли — близится возмездие.

Они сопротивлялись всеми доступными им средствами, увлекая в эту страшную и уже, по сути дела, безнадежную для них битву сотни тысяч немецких солдат, стариков, женщин и детей.

Некоторые из этих людей были обмануты, другие ослеплены, третьи, став соучастниками, исполнителями

ветской авиации, уволенного за неблагоприятные поступки в запас и работавшего перед войной директором ялтинского санатория «Аэрофлот», того самого Мальцева, который при немцах стал бургомистром Ялты.

ИЗ ВОСПОМИНАНИИ АНДРЕЯ МИХАЙЛОВИЧА МАРТЫНОВА

В начале января меня вызвал Трухин и познакомил с приказом Власова: «Формирование первой моей дивизии (по немецкому счету 600-й) поручаю полковнику Буянченко. Приказываю включить в состав дивизии бригаду СС, которой ранее командовал генерал Каминский».

— Отправляйтесь в Гейдерберк. Туда прибыла эта бригада. Помогите Буянченко разобраться, кто из бригады на что способен... По приезде доложите мне.

Я попросил у Трухина захватить с собой кого-нибудь из работников штаба.

— Одному мне трудно будет, господин генерал.

Трухин разрешил, и я взял с собой моего верного помощника Семена Рябова.

Так я узнал, кто такой «генерал Каминский», — и что представляла собой его «бригада СС».

...До войны в городе Локоть в теплотехническом техникуме был преподаватель Константин Воскобойников, а на спирто-водочном заводе работал инженер Бронислав Каминский.

Жили, ни у кого не вызывая подозрений. Никто не знал, что оба они люто ненавидят Советскую власть. Неизвестно, были ли они знакомы до войны, — по всей вероятности, были, но так уж велик Локоть, чтобы два специалиста не знали друг друга.

Как только немцы летом 1941 года заняли Локоть, Воскобойников явился к командиру гитлеровской части и рассказал, что он бывший белый офицер, долго жил в Москве и Горьком по подложным документам, ухитрился даже закончить высшее учебное заведение с этими документами и вот теперь рад верой и правдой служить Адольфу Гитлеру. Воскобойникова назначили бургомистром. В помощники себе он взял Каминского.

Первое, что сделал Воскобойников, — создал трибунал для расправы с коммунистами и комсомольцами, советскими работниками. Он не щадил никого, в том числе и своих бывших учеников.

Восьмого января 1942 года Воскобойников вышел из дома — надо было ехать на обед к связанному немецкому офицеру при городской управе обер-лейтенанту Комфельду. К Воскобойникову подошел человек в мохнатой папахе. Еще двое стояли чуть поодаль, мирно беседовали с охраной.

Тот, что в папахе, вежливо остановил:

— Разрешите, господин бургомистр...

— Что тебе? — торопливо бросил Воскобойников. — Говори скорее. — И открыл дверцу машины.

— Вам просили передать, что вы за измену Родине приговорены к смерти...

Воскобойников от страха лишился речи. Партизан спокойно продолжал:

— Приговор привести в исполнение поручено мне!

И разрядил в предателя трофейный «парабеллум».

Двое его товарищей побежали к машине, бросив в охрану гранату. Да охрана и не старалась вмешиваться — те, кто уцелел от взрыва, бросились наутек.

Из управы выбежал мальчишка лет шестнадцати, крикнул: «Гетово!» и вскочил в машину. Шофер погнался с бешеной скоростью.

(Продолжение следует)

Арк. ВАСИЛЬЕВ

ли несколько населенных пунктов... Прямой угрозы Будапешту пока нет... Продолжайте, генерал...

Вечером в кино «Палласт» был концерт. Потом ужинали, и тоже по разрядам. Высшее начальство в ресторане, середняки и мелочь вместе с членами КОНРа от «трудящихся масс» в большой столовой, тоже на Вацлавской площади, но где-то в подвале.

За нашим столом оказался капитан второго ранга Каверин, впрочем, вполне возможно, что он на самом деле был не капитан, уж очень от него несло безграмотностью, матерщиной и свинством. Написал он незамедлительно и загорланил: «Последний ношеный денечек...»

Подошел Хитров, сгреб капитана за шиворот.

— Заткнись, дурак!

Ужин завершился дракой. Фельдфебель Мамедов, включенный в КОНР «от войсковых соединений», набросился на «представителя рабочего класса» Ухова.

— Почему ты мне честь не отдаешь?

— А я не обязан каждому козырять...

— Как это — каждому? Кто я такой?

— Почему я знаю...

— Должен знать, поскольку я твой непосредственный начальник.

Подбежал Жиленков, пытался успокоить:

— Господин Мамедов, вы же член комитета, ведите себя приличнее...

— Почему он мне честь не отдал... — И, не обращая внимания на главного политического советника, двинул Ухова в подбородок.

И началось... А мне повезло. Меня поселили в отеле на улице Овенса, в двух минутах ходьбы от улицы Каменичка. Отыскать продавца писчебумажного магазина Тибора Творжака для меня труда не составило.

Как он обрадовался новому адресу дорогой сестрицы...

ШЕЛ 1945 ГОД...

Скрывающиеся от правосудия убийцы ходят по улицам, ездят в поездах, едят, пьют, передеваются — делают все то, что и обычно

(Продолжение. Начало в №№ 41, 42, 44—51 за 1969 год №№ 1—15, 17—28 за 1970 год).

ЗАМАК У НЯСВІЖЫ

Каменны замак у Нясвіжы быў закладзены М. Радзівілам-Сіроткам у 1583 г. Замак размясціўся ў баку ад горада, на ўзвышшы, якое амываюць воды, паднятыя сістэмай плацін ракі Ушы. Трапіць з горада да замкавага комплексу можна было толькі па разборным драўляным мосце. За ўмацаваннем і размяшчэннем тры асобныя каменныя карпусы. У наступныя стагоддзі яны перабудоўваліся і аб'ядноўваліся архітэктурнымі ўстаўкамі, утвараючы замкнуты двор. Змяніўся і знешні выгляд замка: умацаваная рэзідэнцыя паступова ператварылася ў дварцовы ансамбль. Цэнтральны корпус, надбудаваны ў сярэдзіне XVIII ст., з'яўляецца галоўнай часткай ўсяго палаца. Вежа з аркай уезду ў замак вынесена ўперад да моста праз роў і вырашана ў вы-

глядзе брамы, характэрнай для беларускага дойлідства. Арка пераходзіць у тунэль, які праразае насыпны вал і выходзіць у двор насупраць цэнтральнага будынка ансамбля. Такі прыём стварае цікавую перспектыву. Маляўнічы выгляд адкрываецца на замак і з далніх пунктаў агляду: ён успрымаецца як складанае збудаванне, пастаўленае на высокіх земляных стылабат сярод вады і зеляніны парку. Сілуэт ансамбля ўзмацняецца стройнымі вежамі. Романтичная прывабнасць архітэктурных форм замка была ў XIX ст. выкарыстана майстрамі-садаводамі. Стварэннем ландшафтнага парку, аднаго з лепшых у практыцы беларускага паркабудавання, завяршылася станаўленне замкавага комплексу.

У Нясвіжы задачы абароны пасялення мелі вызначваючую ролю. Таму не толь-

кі замкавы комплекс, але і сам горад быў апаясаны ровам і валам. Праезд у горад вёў праз каменныя брамы, пастаўленыя ў месцах выезду на асноўныя заграднаыя дарогі. Слуцкая брама, якая захавалася [абноўлена ў 1760 г.], дае добрае ўяўленне аб ролі «варот горада» ў абароне. Пабудаваная ў пачатку дамбы, яна перакрывае дарогу, якая вядзе ўздоўж возера да горада, і мінуць яе было немагчыма.

Не выпадкова выбіраліся месцы і для манастыроў: яны размяшчаліся поблізу гарадскіх умацаванняў або ў перасячэнні асноўных вуліц. Манастыры, акружаныя масіўнымі каменнымі сценамі, таксама ўзмацнялі абароназдольнасць Нясвіжа.

Цяпер у Нясвіжскім замку размешчаны адзін з буйнейшых санаторыяў рэспублікі.

ЭКЗАТЫЧНЫЯ ДРЭВЫ

Аksamіт амурскі, лістоўніца сібірская, таполя канадская, дуб чырвоны, арэх маньчжурскі, сасна Мурэя, піхта Дугласа... Гэтыя і іншыя віды іншаземных раслін з поспехам прыжыліся ў нас у Беларусі.

Многа розных экзотаў сустракаецца ў старадаўніх садах і парках рэспублікі. Так, напрыклад, у парку Смiлавіцкага зааветэхнікума (Чэрвеньскі раён), у парку вёскі Псуя Глыбоцкага раёна ёсць некалькі экзэмпляраў сасны чорнай аўстрыйскай. Гэта стройнае, прыгожае дрэва з даволі тоўстай цёмна-шэрай карой і цёмна-зялёнай бліскучай хвоей. Цяніцца за высокія тэхнічныя якасці драўніны, прыгодная для азелянення.

У Парэцкім лясніцтве Пінскага лясгаса ёсць выдатны 60-гектарны парк, у якім сабраная цудоўная калекцыя з васьмідзесяці відаў розных драўнінных раслін. Тут ёсць і унікальныя, якія нідзе больш у рэспубліцы не сустракаюцца. Гэта — цюльпанная дрэва і балотны кіпарыс. Цюльпаннае дрэва родам з Амерыкі, дзе яшчэ не так даўно яно ўваходзіла ў склад нябачна велізарных лясоў. Вышэйшыя асобныя гіганцкія экзэмпляры, якія дасягаюць сотні метраў, не была рэдкасцю. Аднаго такога дрэва было дастаткова для пабудовы прасторнага жылога дома. Амерыканскія высеклі, знішчылі гэтыя цудоўныя лясы, і цяпер цюльпанная дрэва сталі рэдкасцю нават у сябе на радзіме.

Некаторыя экзоты паступова распаўсюдзіліся па ўсёй тэрыторыі рэспублікі, сталі звычайнымі пародамі. Паспяхова культывуецца ў лясной гаспадарцы Беларусі дуб чырвоны паўночнаамерыканскага паходжання. Лістоўніца сібірская моцна пасябрвала з нашай елкай, і з гэтых дзвюх парод атрымліваюцца прадуктыўныя лясныя

культуры. Даволі ўстойлівыя ў нас сасна Мурэя, ясень пенсільванскі, арэх маньчжурскі. У радзе месц сустракаюцца піхта сібірская, добра расце лістоўніца еўрапейская, расце і пладаносіць сасна кедровая сібірская і г. д.

У Мінскім батанічным садзе, у Лідскім лясгасе, у гадавальніку Гродзенскага зелянгаса і ў іншых месцах Беларусі выдатна расце сліва-алыча родам з Сярэдняй і Малой Азіі, Каўказа, Ірана, Балкан. Плады яе — жаўтавата-зялёныя, аранжавыя або вішнёва-чырвоныя. Алыча — вельмі цікавая і даволі каштоўная плодова-дэкаратыўная расліна. Плады духмяныя, ужываюцца ў ежу ў сырым выглядзе і выкарыстоўваюцца для прыгатавання духмянага варэння.

Ёсць на тэрыторыі БССР чарэшня (вішня) птушыная, каліна-гардавіна, каштан конскі, ліпа венгерская, ліпа каўказская, абляпіха крушынавая, фарзіцыя еўрапейская і інш.

Вядома, што прыродныя ўмовы радзімы экзотаў і кліматычныя асаблівасці Беларусі даволі рэзка адрозніваюцца. Вучоныя-батанікі вядуць назіранні над іншаземнымі драўніннымі раслінамі, вызначаюць іх зімаўстойлівасць, хуткасць росту і г. д. Заўважана, напрыклад, што піхта Дугласава, арэх маньчжурскі лепш растуць у парках і скверах, чым у лесе, аksamіт амурскі і акацыя беля часта падмярзаюць, абляпіха развівае вельмі «атакуючыя» карэнні. Некаторыя віды экзотаў хоць і пладаносяць, але даюць непарастваючае насенне, гэта значыць ім не хапае цяпла і святла.

Усяго ў Беларусі расце звыш 170 відаў дрэў і кустарнікаў з Амерыкі, мноства раслін з флоры Сібіры, Далёкага Усходу, Крыма, Каўказа, Сярэдняй Азіі.

Г. МАРГАЙЛІК.

ПРЫСУД

У вёсцы Чыжовічы на адной таполі доўга жыла дружная пара буслоў. Кожны год разам з бацькамі адляталі на поўнач, а то чацвёрка буслянят.

Але аднойчы нехта жорстка пажартаваў: да чатырох лек у гняздо паклаў пягае, сусінае.

Вывеліся птушаняты, пачалі падрастаць. І тут сацець выявіў няроднае дзіця. Што з ім зрабілася! Ен перастаў начаваць у гняздзе і з наступленнем цемры садзіўся на суседняе дрэва.

Потым бусел-бацька знік. З'явіўся ён праз некалькі дзён у суправаджэнні вялікай стаі буслоў. Сам стаі напаладк. А птушкі занялі ўсе таполі поблізу. Несціхана клекаталі, размахвалі крыламі...

Бедная бусліха! Яна то садзілася да буслянят, то мітуслілася ў гняздзе, то, апунціўшы галаву, прыслухоўвалася да прысуду сваіх сабратаў. Яна развіталася з дзецьмі. І раптам, пад несціханае клекатанне птушак, узмыла ўвысь. Следам узнялася ўся стая. Усё вышэй, вышэй... І так да таго часу, пакуль бусліха, склаўшы крылы, не кінулася каменем на зямлю.

Птушкі зрабілі развіталыны круг над гэтым месцам і разляцеліся.

А раўнівы бацька адзін выгадаваў дзяцей. З ім ўвосьень паліцеў на поўдзень. Але пасля кожную вясну прылятаў адзін. Неслася над вёскай яго сумнае клекатанне. Пакружыць, пакружыць, ды і сядзе на таполі, дзе некалі было яго гняздо і пад якім бывалі вясковыя хлапчкі яго гордую сяброўку.

А. ГАЛЫНСКІ.

г. Слаўгарад.

спорт

Віктар Быкаў — мацнейшы

Вялікую цікавасць у масквічоў выклікалі традыцыйныя велогонкі на вуліцах і плошчах на прыз газеты «Вечерняя Москва». У іх выступілі мацнейшыя спартсмены нашай краіны і зарубежныя госці. Калі мужчыны фінішавалі, суддзі апынуліся ў цяжкім становішчы.

Адначасова лінію фінішу перасеклі шасцёра гончыкаў. З дапамогай фотаапаратуры быў, нарэшце, выяўлен пераможца Гэта мінчанін, чэмпіён свету ў каманднай гонцы праследвання, заслужаны майстар спорту Віктар Быкаў.

Фенаменальны рэкорд

Працягвае абнаўляць сусветныя рэкорды атлет з горада Шахты Васіль Аляксееў. Здаецца, зусім нядаўна ў Мінску ён узяў шасцісоткілаграмовы рубжэ. А вось ужо нарадзіўся новы, яшчэ больш высокі вынік у суме трохбор'я для штангістаў другой цяжкай вагі.

Цяпер ён роўны 612,5 кілаграма. Гэты сусветны рэкорд устанавіў Аляксееў на чэмпіянаце Еўропы, які закончыўся ў венгерскім горадзе Самбатхей. Тут жа аслак абнавіў лічэ два свае ж рэкорды свету, падняўшы ў жыме 219,5 і ў ітутурку — 225 кілаграмаў.

ГУМАР

— Афіцыянт, калі вы выйдзеце на пенсію, не забудзьце сказаць сваіму пераемніку, што я ўсё яшчэ чакаю куваль пива!

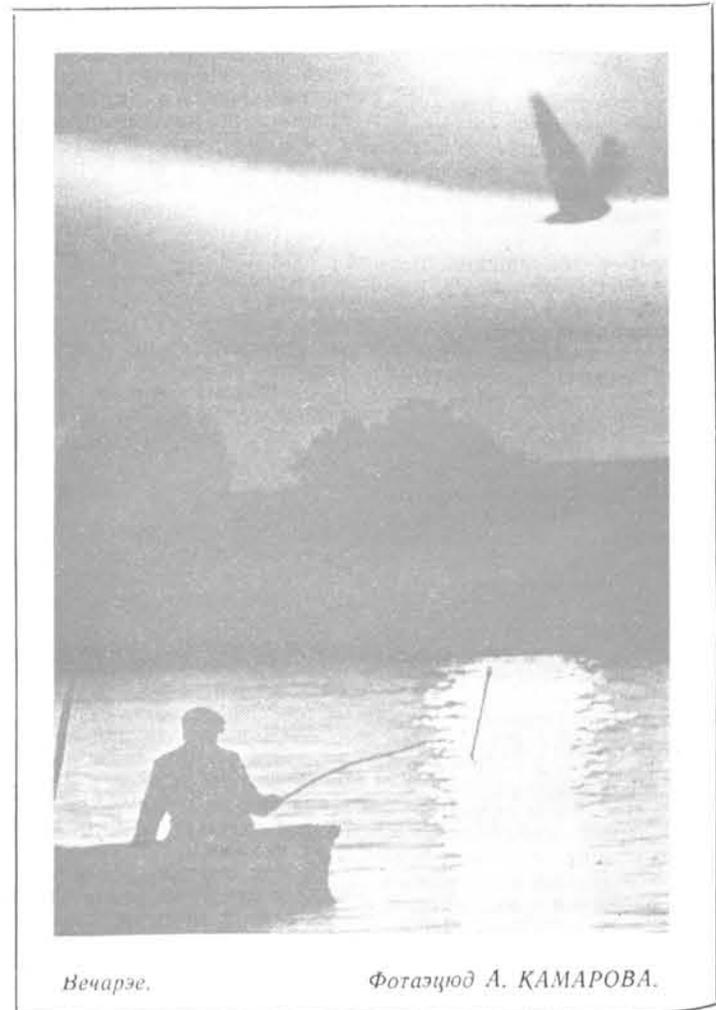
мы не можам так хутка бегаць...

У час спаборніцтваў па лёгкай атлетыцы адзін са спартсменаў падыходзіць да радыёкаментатара.

— Суддзя просіць, каб вы вялі рэпартаж больш павольна:

Два шатландцы, якія праходзілі ноччу па вуліцы, пачулі крык: «Рукі ўверх!». Першы папрасіў грабежнікаў хвілінку пакачаць, выцягнуў з бумажніка дзесяць фунтаў і сказаў спадарожніку:

— Дарэчы, я ўспомніў, дружа, я ж вінаваты табе. Вось вазьмі.

Вечарэе.

Фотаэцюд А. КАМАРОВА.

РЕДАКЦИОННАЯ КАЛЕГИЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 32-20-31, 6-97-92, 32-05-88, 33-15-15.